

MIKÄ ON RYIJY?

Minulle ryijy on maalaus, koska tekniikka mahdollistaa langoilla maalaamisen lanka langalta pointillisesti.

Annukka Mikkola, tekstiilitaiteilija, TaM

Näyttelyn avajaisten luento Designmuseossa huhtikuussa 2005.
Näyttelyn työt osoitteessa:

http://www.kaspaikka.fi/ryijy/designmuseo_ryijy/index.html

Ryijyn luonne

Ryijy maailmaa voisi kutsua tekstiilitaiteen “maalauslinjaksi”, koska ryijyteknikka mahdollistaa langoilla maalamisen paremmin kuin mikään muu tekstiilitekniikka. Siinä pystytään huomioimaan luonnoksen hienoimmat ja vähäeleisimmät värinyanssit, sekä muoto- ja kuvioaiheet. Leikattu lanka taittaa valoa aivan eri tavalla kuin lankasäie. Ilmiön tehon oivalsi erityisen taitavasti suuri ryijygurumme Eva Brummer rikkomalla nukkalangan kärjen puukolla taivoitellessaan elävää jälkeä. Leikattu lanka myös imee valoa, joten ryijyvalaistus on alue, jolla voi suuresti vaikuttaa ryijyn tehoon; joka latistamalla sen täysin tai saamalla ryijyn elämään. Tästä johtuen ryijyn kuvaaminen on erityisen haastavaa, ja epäonnistunut kuvaus on monen ryijyn kohdalla antanut aivan väärän kuvan itse työstä.

Ryijyteknikka on usein erityiskiinnostuksen aihe taiteilijalle, joka on sisäistynyt ryijyteknikan mahdollisuudet, mutta myös haasteen: ryijy on itsenäinen taideteos. Se ei ole maalauksen jatke, vaikka ryijyteknikkaa kunnioittava luonnos onkin edellytys hyvälle lopputulokselle.

Nykyisen maalauksellisen ryijyn juuret ovat impressionistisessa maalauksessa, jossa keskityttiin valon ja varjojen kuvaamiseen. Suuret suomalaiset ryijytaiteilijat Eva Brummer ja Uhra Simberg-Ehrström mainitakseni, oivalsivat ryijyteknikan mahdollisuudet ja loivat suomalaisen “valööriryijyilmiön”, joka on kansainvälisestikin tunnustettu taidemuoto, vaikka usein unohdettu ja toisarvoiseen asemaan alistettu kuvataiteen kentällä.

Ryijysuunnittelu

“Ryijyjen “monistaminen” ja sen kautta väistämättä tapahtuva teosten etäännyminen taiteilijan intentiosta alkoi tuntua vieraalta ja johti Eva Brummerin irtautumiseen Suomen Käsityön Ystävistä vuoden 1957 jälkeen.”

Leena Svinhufvud, Eva Brummer - taiteilija, Taideteollisuusmuseo 2001

Taiteilija, joka on tutustunut ryijyn monimuotoisuuteen erilaisten toimeksiantojen pohjalta, ymmärtää ryijysuunnittelun vaativuuden ja haasteen. Uuden ryijyn tuotekehittely on kallista, ja taiteilijan on usein alistuttava tilaajan vaatimuksiin. On aivan eri asia työskennellä uniikin taideryijyjien parissa, kontrastina valööreihin pohjautuvat maalaukselliset tarvikepakkausryijyt tai kansanomaiselta pohjalta suunnitellut tarvikepakkausryijyt. Saman ryijyluonnoksen voi toteuttaa lukemattomin eri tavoin riippuen taiteilijan näkemyksestä, materiaalista, nukkalanganpituudesta, kutojan taidosta tai taiteilija-kutojayhteistyön onnistumisesta.

Taiteilija – kutojayhteistyö

Ryijytaiteilija ei ole yleensä luonnoksensa ja ryijynsä kanssa yksin, sillä yhä harvemmalla on mahdollisuutta, aikaa, varaa tai taitoa kutoa ryijynsä itse. Varsinkin kun puhutaan ammattimaisesta ryijysuunnittelusta ja kutomisesta. Tarvitaan taitavat kädet ensimmäisen luonnoksen pohjalta tehtävän ryijyn kutomiseen, joka on ryijyprosessin haastavin vaihe sekä taiteilijalle että kutojalle. Kutoja joutuu kudonnan ohessa kirjaamaan piste pisteeltä jokaisen nukkalankasekoituksen ja kuvion käänteen, mikä vaatii herkän kudontavaiheen aikana erityistä taitoa, eikä mahdollista täydellistä antautumista ryijyluonnoksen lukemiseen ja tulkintaan. Uskon, että Suomessa on paljon hyviä ryijykutojia ja –taiteilijoita, mutta mahdollisuutta pitkäjänteiseen ja molemmin puolista herkkyyttä vaativaan kutoja-taiteilijaparityöskentelyyn ei ole. Taiteilijat joutuvat rahoitussyistä turvautumaan usein edullisiin vaihtoehtoihin eli harjottelijoiden käyttöön. Nämä innostuneet ja usein hyvinkin taitavat tekstiilopiskelijat ovat kehittyessään osoittautuneet yllättävän päteviksi. On kuitenkin selvä, että jos halutaan luoda ja kehittää taiteellisesti ja teknisesti korkeaa ryijytaidetta, tällainen työskentelytapa ei sitä mahdollista. Nykynaisella (jota ryijytaiteilijat yleisimmin ovat) ei ole mahdollista elää kituuttaa nälkäpalkalla (mitä kuitenkin suurimmassa määrin tehdään).

Ryijy-yhdistys...?

On sääli, että korkeakulttuuria edustava ryijytaide ei rahallisista syistä pääse kehittymään ja jalostumaan. Vielä on paljon hienoja ryijyteoksia tekemättä ja uusia ryijypolkuja löytymättä. Uskon näin ja toivottavasti rinnallani moni muu, sillä muuten tälle naistaidetta edustavalle sektorille voi käydä kehnosti rahan ja näkemyksettömyyden alla. Haastan taiteilijasisareni puolueettoman Ryijy-yhdistyksen perustamiseen MIKÄ ON RYIJY-näyttelyn pohjalta. Perusidean ja säännöt määräämme itse, mutta jäsenyys edellyttää täydellistä aatteelle antautumista, vailla sisarkateutta tai kilpailua mottona:

RYIJY YKKÖSPAIKALLE TAIDEGALLERIAAN!

HETKI-ryijy

Suunnittelu: Annukka Mikkola

Toteutus: Niina Terho



Annukka Mikkola, Hetki-ryijyn suunnittelija:

“Minulle ryijy on maalaus, koska tekniikka mahdollistaa langoilla maalaamisen lanka langalta pointillisesti. Tunnen mistä luonnoksesta voi tulla hyvä ryijy; jo luonnoksessa on oltava ryijyn tuntu. Jotain ryijyn olemuksesta on sisällyttävä luonnokseen, ja yleensä se liittyy valon kuvaamiseen, ja värisävyjen rikkauteen. On luonnoksia, jotka voivat olla esteettisiä, mutta niitä ei kannata lähteä toteuttamaan ryijyksi. Ne voivat toimia sen sijaan painokankaana, kirjontatyönä tai vaikka tākänänä.

Maalauksellisen luonnoksen pohjalta lähtevä nukkalankeksoitusten tekeminen on inspiroivaa ja haastavaa! Hetki-ryijyyn käytettiin osittain jo aikaisempiin ryijyihin suunnittelemani lankasekoituksia, joihin vaihdettiin yksittäisiä lankoja. Halusin sisällyttää Hetki-ryijyyn kaksi erilaista pintaelementtiä, joista ensimmäinen on ryijyn yläosassa oleva unenomaisen hämy. Vaikutelmaa korostettiin runsaammalla vaalenpunaisen pellavalangan käytöllä. Ryijyn villaisempi alaosa on kontrasti yläosalle, missä haluan kuvata heräämisen hetkeä ryijyteknikkaa apuna käyttäen. HETKI on silloin, kun

kaikki olevainen näyttäytyy taas totena ja uni on poistunut. Sama ilmiö toteutuu luonnossa, kun sumu alkaa hälvetä. Siitä ryijylle nimi Hetki.

Taiteilija-kutojayhteistyö Hetki-ryijyn kohdalla onnistui yllättävän hyvin, vaikka olin tehnyt Niina Terhon kanssa vain yhden aikaisemman ryijyn pellavasta, jolloin luonnoksen ilmaisu ei ollut yhtä vaativa kuin nyt. Halusin Hetki-ryijyy jotain 50-luvusta, missä Niina onnistui mielestäni hyvin. Minulle Hetki-ryijy on kahden eri aikakauden, 1950-luvun ja vuoden 2000 symbioosi. Toivon, että siitä löytyy jotain uutta ja jotain vanhaa.

Keskustellessani kutojan kanssa oletan hänen ymmärtävän ryijykieltäni. Yleensä tunnistan aika pian "kielisillan", johon välttämättä ei ole sanoja, välillämme. Aina tämä sanaton kieli ei välttämättä toimi yhtä hyvin, mutta haluan luottaa kutojan näkemykseen, ja antaa hänelle taiteellisen vapauden uniikin ryijyn toteutukseen. Tästähän on kysymys myös ensimmäisen tarvikepakkausryijyn kohdalla, ennen kuin se on ohjeistettu. Ajattelen, että taiteilijan liian kahlitseva suhtautumien ryijykutomiseen vie herkkyyttä, joka on yksi tärkeimpiä asioita sekä itse kutomisprosessissa että taiteilija-kutojayhteistyössä. Ja tietysti toisen ammattitaidon ja työn kunnioittaminen.

Niina Tervo, artemi (amk), Hetki-ryijyn kutoja:

"Koin projektin haastavana Hetki-ryijylyuonnoksen ja käytössä olevat lankojen värisävyt nähtyäni. Minua kiinnostaa, miten pienilläkin värisävyeroilla saa aikaan erilaista pintaa, ja miten tekstiilistä on mahdollista saada maalauksenomainen. Ryijyn koko ei vaikuta kutomisen helppouteen. Työskentelyaikaan vaikuttaa itse luonnos. Pieneen ryijyyn voi suhteessa mennä enemmän aikaa kuin suureen yksinkertaisempaan ryijyyn. Työskentely Annukka Mikkolan kanssa on mielekästä koska hän antaa kutojalle vapauden toteuttaa itseään tällaisessa projektissa, mikä vaikuttaa työn lopputulokseen."